

International Journal of Languages' Education and Teaching

Volume 6, Issue 2, June 2018, p. 1-17

Received	Reviewed	Published	Doi Number
23.03.2018	08.05.2018	30.06.2018	10.18298/ijlet.2759

The Discussions around Nationalism of Literature and National Literature

Abdulgöcit CANATAK ¹

ABSTRACT

Along with Tanzimat, the change of life and art perception brings together old-new, divan literature-new literature, east-west, syllable-aruz debates. The existence of a robust and efficient Divan poetry tradition constitutes a major obstacle to the adaptation of the local craftsmen to the West. Serious problems arise at the point of adapting to new values as it is tried to harmonize with the western art conventions without having traditionally calculated enough. The poets find themselves in this old new conflict, the mülhem, in literary arguments that will last for years. Literary communities and literary movements in general derive from such disagreements and artistic evaluations. These discussions II. It will continue in the years after Constitution. One of these debates is around the nationality of literature. National Literature is the artistic name of the historical period between 1911 and 1923 with general acceptance. National Literature is the name of a change of perception that is popularly accepted by the popular thought of art, the simplification of the dildö, the localization of the form and the content. Since the publication of the "New Language" article in the Young Pens magazine, it has been argued today what the National Literature is, what it cover sand what it holds out. At the outset critics from the Servet-i Fünun and Fecr-i Âfi members were also sometimes expressed as artisans who are not members of the seliterary under standings. At the center of the criticism was the thought that literature could not be a tribe. National literary poets and writers' thoughts about the subject in general terms in the form of accepting nationalism in literature has become. In the first place, those who oppose the nationalization of literature are seen to have accepted the National Literature.

Key Words: Turkish Literature, National Literature, Turkish Poetry, Young Pens, New Language Article.

Edebiyatın Millîliği ve Milli Edebiyat Etrafındaki Tartışmalar

ÖZET

Tanzimat ile birlikte hayatın ve sanat algısının değışmesi beraberinde eski-yeni, divan edebiyatı-yeni edebiyat, doğu-batı, hece-aruz tartışmalarını getirir. Sağlam ve etkin bir Divan şiiri geleneğinin varlığı, yerli sanatkarların Batıya uyum sağlamaları noktasında önemli bir engel teşkil eder. Gelenele yeterince hesaplaşmadan Batılı sanat anlayışlarına uyum sağlamaya çalışıldığından, yeni değerlere adapte olma noktasında ciddi sorunlar ortaya çıkar. Şairler bu eski yeni çatışmasından mülhem, kendilerini yıllarca sürecek edebiyat münakaşalarının içinde bulurlar. Edebiyat toplulukları ve edebi hareketlerin genel anlamda söz konusu görüş ayrılıkları ve sanatsal değerlendirmelerden kaynaklanmıştır. Bu tartışmalar II. Meşrutiyet'ten sonraki yıllarda da devam eder. Bu tartışmalardan birisi de edebiyatın millîliği etrafındadır. 1911-1923 yılları arasındaki dönemin sanatsal adı olan Millî Edebiyat, dilde sadeleşmenin, şekilde ve içerikte yerleşmenin, halk dönük bir sanat düşüncesinin kabul gördüğü bir algı değışiminin adıdır. Yeni Lisan makalelerinin Genç Kalemler dergisinde yayımlanmasından bugüne edebiyatta millîliğin ya da Millî Edebiyat'ın ne olduğu, neleri kapsadığı ve neleri dışta tuttuğu tartışıla gelmiştir. Başlangıçta Servet-i Fünun ve Fecr-i Âfi mensuplarından gelen tenkitler zaman zaman bu edebi anlayışlara mensup olmayan sanatkarlarca da dile getirilmiştir. Tenkitlerin merkezinde edebiyatın kavmiyetçi olamayacağı düşüncesi vardı. Millî Edebiyat şair ve yazarlarının konuyla ilgili düşünceleri ise genel anlamda edebiyatta millîliği kabullenme ve gerekli görme şeklinde olmuştur. İlk etapta, önceki poetik dönemlerin etkisiyle edebiyatın millîleşmesine karşı çıkanların, sonradan sanatta millîleşmeyi ya da Millî Edebiyat'ı kabullendikleri görülür.

Anahtar Kelimeler: Türk Edebiyatı, Millî Edebiyat, Türk Şiiri, Genç Kalemler, Yeni Lisan Makalesi.

¹ Doç. Dr., Yüzüncü Yıl Üniversitesi, mcanatak@hotmail.com.

1. Giriş

Bu makalede Türk edebiyatında millîlik ve millî edebiyat kavramlarının ilk ortaya çıktığı zamandan itibaren bu kavramlar etrafında oluşan polemik ve söylemlere yer vereceğiz. Millî Edebiyat fikri dışında gelişen hece-aruz tartışmalarına girmeyeceğiz (Kolcu, 2007).

Tanzimat'ın birinci nesli Şinasi, Namık Kemal ve diğerleri memleket meseleleri çerçevesinde politik ve toplumsal konulara; onları takip eden ikinci nesil ise bireysel meselelere yönelmişti. Hemen ardından gelen ümitsiz, bedbin ve aşırı duygusal Servet-i Fünun nesli ve neredeyse devamı niteliğindeki Fecr-i Âtîciler, muzdarip ruh hâllerleriyle sosyal meselelerin dışında kalmayı tercih etmişlerdi.

Türk edebiyatı tarihinde yazı dilinin sadeleşmesi ve konuşma diline yaklaşması, aruzun yerini hece vezninin alması yıllarca süren mücadelelerle mümkün olabilmektedir. (Öksüz, 1995) Tercüman-ı Ahval'in mukaddimesiyle başlayan dilde sadeleşme arzusu, özellikle gazetecilik ve tiyatro faaliyetleri aydın ile halk arasındaki kopukluğu, mesafeyi ortadan kaldırmak adına atılmış doğru adımlardır. Ancak Tanzimat'la başlayan dilde sadeleşme çabaları Servet-i Fünun ve Fecr-i Âtîciler tarafından kesilir, en süslü ve yapmacık bir dile dönüşür. Tamamen toplumsallıktan soyutlanmış içerik ve terkiplerle örülmüş olan bu dil özellikle bazı çevreler tarafından tepkiyle karşılanır. Devrin milliyetçi çevreleri Türk birliğinin ve Türkçenin hâkim olacağı kültürel ve siyasal bir birlik arzusunu taşıyorlardı. Sonradan "millî edebiyat" denilen oluşum tam olarak bu ideolojik ortamın sonucudur.

Yüzyılın başına kadar sıradan bir çabanın ötesine geçemeyen dilde sadeleşme temayülleri, Genç Kalemler'de yer alan poetik yazılardan sonra daha gerçekçi ve etkin bir yapı arz eder. Dil tartışmalarıyla birlikte şiirde vezin meselesi de gündeme gelir. Bu bağlamda dilde sadeleşme ve şiirde vezin konusunda 1902'de yayımlanan Çocuk Bahçesi'ndeki yazılar etrafında yapılan tartışmalar da dikkate değerdir (Uçman, 1997). Dil meselelerinin hemen akabinde edebiyatın millîliği tartışılır. Bundan sonra da tartışmalar daha çok Millî Edebiyat etrafında görülür.

Kavram olarak "millî edebiyat", millete ait olanın, bütün bir milletin soyut ve somut bütün kültür unsurlarının yer aldığı edebiyat demektir. Türkçülük düşüncesinin de edebiyat sanatına uygulanması olan kavram, sosyolojik anlamda millet olma bilincinin yerleşmeye başlamasından sonra yaygınlaşan sürecin de adıdır.

Millî Edebiyat, Tanzimat'tan sonra belirginleşen, yerli kaynaklara yönelme ya da dönme teşebbüslerinin sonucunda, II. Meşrutiyetin ilanından Cumhuriyetin kuruluşuna kadar süren yaklaşık on beş yıllık dönemin genel adıdır. Bu adlandırma sadece edebiyat araştırmalarında kolaylık sağlamak adına yapılmış bir sınıflandırmadır. Nitekim millete yönelme hareketinin klasik Türk edebiyatına kadar dayandığını söylemek mümkündür. "Millî Edebiyat Dönemi" için bu tarihsel algının yanı sıra bir de "Milliyetçi Edebiyat", "Kavmî Edebiyat" ve "Türkçü Edebiyat" tabirleri kullanılmıştır. Bütün bu kavramlar, değişik katmanlarıyla iç içe geçmiş ve zaman zaman birbirleriyle karıştırılan bir anlam ve kavram dünyasına sahip olmuşlardır.

Edebiyat tarihçilerinin yaptığı sınıflandırmanın aksine Millî Edebiyat'ın sınırları biraz daha geniş tutulabilir. Türkiye'deki Türkçülük hareketleri kapsamında bir değerlendirme yapılacak olursa, Millî Edebiyat için, on dokuzuncu yüz yılın sonlarında başlayıp yirminci yüzyılın ortalarına kadar süren dönemin genel adıdır, denilebilir. Kısacası Mehmet Emin Yurdakul'dan 1960'lara kadar süren dönem,

sanatta millîliğin hâkimiyeti esas alındığı için Millî Edebiyat'ın içerisinde değerlendirilebilir. (Kahraman, 1996)

Halka ait millî kaynaklara yönelme hareketlerinin asıl itibariyle Tanzimat'la birlikte yoğunluk kazandığını söylemek mümkündür. 1908'den sonra başlayan süreç de bu yönelişin biraz daha bilinçli hâlidir. Bazı edebiyat tarihçileri Millî Edebiyat'ı Genç Kalemler dergisi ile başlatırlar. 11 Nisan 1911'de Selanik'te yayımlanan, ilk ismi Hüsün ve Şiir olan Genç Kalemler dergisinde yayımlanan Yeni Lisan adlı makalelerde dilde sadeleşme ve millî bir edebiyatın gerekliliği üzerinde durulur. (Çelik, 1995). Hatta bu kavramın Genç Kalemcilere ait olduğu söylenebilir. Servet-i Fünûn ve devamındaki Fecr-i Âtî'nin bazı sanatkârları Divan edebiyatını aratmayacak kadar aruz ve terkip yanlısı, içerik açısından da Fransız Edebiyatı benzeri bir tutum sergileyince Genç Kalemciler, Türklerin kendilerine ait bir dünyayı ifade eden millî edebiyat kavramını kullandılar. Bu kavrama Fransızlara ait "Litterature Nationale" kavramının da kaynaklık ettiği söylenebilir. Bazı kaynaklar, Milli Edebiyat kavramının ilk defa Yekta Bahir tarafından ortaya atıldığını söyler. 1911'de Selanik'te yayımlanmaya başlanan Genç Kalemler'in (1911-1912) II. cildinin 4. sayısında, Yekta Bâhir, Millî Edebiyat için "Millî Edebiyat" ve "Kavmî Edebiyat" tabirlerini tercih eder. Ancak, bu tanımlamaya olan saldırılardan sonra "İbda'î Edebiyat" kavramını kullanmak zorunda kalır. (Çelik, 1995: 156-157) ve (Dayanç, 2012:91-93)

Millî Edebiyat, millî konulara yönelme, yeni ve millî bir edebiyat ortaya koyma amacı taşır. Hareketin arka planında millet kavramından mütevellid Türkçülük/milliyetçilik düşüncesinin olduğu da kabul edilmelidir. Dolayısıyla Millî Edebiyat denilince millete ait eserler akla gelir. Bu eserler din, dil ve ideal birliğinin tezahürüdür. Ancak bu minval üzere kaleme alınmayan eserlerin gayr-ı millî olduğu anlamına gelmediğini kabul etmek lazım. Millî Edebiyat dışında kaleme alınan eserler de devrin toplumsal ya da bireysel değerlerini konu edinmişlerdir. Asıl itibariyle aynı dilin kullanmış olması bile bir yönüyle ortak paydanın millîlik olduğu anlamına gelir.

Genç Kalemciler tarafından ismi zikri edilen Millî Edebiyat'ın dili ve içeriği ile ilgili tartışmalar başlangıçta Yeni Lisan anlayışı etrafında tezahür eder. Sonradan dil,vezin ve konu üçgeninde dönemin diğer fikir ve sanat dergilerinde etkinliğini sürdürür.

2. Edebiyatta Millîliğin ve Millî Edebiyat'ın Taraftarlığı

2.1. Öncekiler (Tanzimat-Servet-i Fünun-Fecr-i Âtî)

Yeni Lisan hareketinin öncesindeki sanatsal guruplara ait sanatkârların bir kısmının millî bir edebiyata ve sade bir dile taraftar oldukları söylenebilir. Ancak bazılarının aruzu heceye göre daha ahenkli ve daha iyi bir şiir vasıtası olarak gördükleri söylenebilir. Burada ilk olarak Tanzimat ve Servet-i Fünûn edebiyatlarının uzun ve verimli bir ömür süren üç şaire; Abdulhak Hâmit, Samipaşazâde Sezai ve Halit Ziya Uşaklıgil'in millî bir edebiyat oluşturma çabaları karşısındaki tutumlarına yer vereceğiz.

Tanzimat Dönemi Türk şiirinin dili ağır olmasına rağmen yeniliğin yerleşmesinde önemli katkıları olan şairlerinden Abdulhak Hâmit'in (1852-1937) dil ve edebiyat anlayışı zamanla değişir. Şair yüzyılın başlarından itibaren değişen toplumsal hayat ve sanatsal anlayışlara paralel olarak, millî ve yeni olan edebiyatın yanında durur. Tanzimat edebiyatının diğer şairlerinin belli kalıpların içine sıkıştırdıkları şiiri, kendi ürettiği kalıplarla deneyen sanatkâr, "genç nesil hakkında ümitli misiniz?" sorusu üzerine vezin meselesine değinir. Heceyi aruza tercih edebileceğini, terkipsiz yazılara taraftar olduğunu şöyle ifade eder:

"Arap ve Acem usulü dördüzlü, beşizli terkipler o kadar hoş gider şeyler olmasa gerek. Yeni baştan yazmak lazım gelse, ben de sade yazmayı tercih ederim. Fakat alışmışım. Terkipler benim kulağıma daha yumuşak, daha uygun geliyor. Bazı yerde de çok luzumludur. İfadeye pek ahenk ve tumturak verir. Gençlerin içinde zekileri, kabiliyetli olanları var. Elbette nesiller birbirilerini takip ettikçe cereyanlar da çeşit çeşit çoğalacaktır. Yeni yeni mektepler yeni yeni nazariyeler meydana çıkacaktır." (Ünaydın, 1985: s.13-14)

Namık Kemal'in fikirleriyle beslenen ve hayatı boyunca onun yenilikçi ve toplumsal fikirlerinin savunucusu olan şairlerden biri olan Samipaşazade Sezai (1856-1936), hiçbir zaman yeniliklere karşı durmaz. Tanzimat'tan itibaren ortaya atılan her türlü edebi yeniliğin arkasında olan şair, edebiyatın kendi mecrasında yenileşme ve gelişmesine taraf olmuştur. Bir söyleşide bu bağlamda hece vezni ve serbest şiirden hoşlandığını da belirtir:

"Benim fikrimce dedi edebiyat, bırakmalı serbestçe gezinsin, ilerlesin; serbest serbest tekâmül etsin. En doğrusu bu değil mi ya? Öyle aruz vezni olacak, parmak vezni olmasın, terkipli olacak, terkipsiz olmasın gibi sözler bence boştur" (Ünaydın, 1985:37).

Servet-i Fünun döneminin önemli sanatkârı Halit Ziya Uşaklıgil (1865-1945) Türk edebiyatının gelişmesinin karşısındaki önemli engellerden birinin millî kaynaklardan uzak oluşu olduğunu ifade eder. Yazara göre bir milletin edebiyatında en büyük meziyet millî oluşudur. Bu bağlamda Servet-i Fünun sanatkârlarından hiç kimse millîliğin dışında olmamıştır. Yazar, önceki edebi dönemlerde görülmeye başlanan, Yeni Lisan ile ayakları daha sağlam yere basan ve daha belirgin olan Millî Edebiyata taraftar olduğunu açık açık dile getirir. Millî Edebiyat'ı tıpkı Samipaşazade Sezai'nin dile getirdiği gibi edebi bir silsilenin devamı olarak değerlendirir. Mensubu olduğu Servet-i Fünun neslinin bunu daha teşekküllü yapmamasının milliyet karşısındaki duruşundan değil, zamanın şartlarından kaynaklandığını ifade eder. Bu bağlamda hatta Nâyîleri ve Nev-Yunanîleri yine Millî Edebiyat'ın devamı olarak düşünür.

Millî bir edebiyatın taraftarı olduğu açıkça anlaşılan Uşaklıgil, Aruz veznini batı edebiyatlarındaki değişik vezinlerle mukayese eder. Aruzun batı dillerinde bulunan çok değişik vezinlerin sanat ve sanatkâra bağışladığı rahatlığa sahip olmadığını savunur. Ancak Aruzdaki musiki zenginliğinin hiçbir vezinde olmadığını da kabul eder. Hecenin aruzdaki sanatkârane söyleyişin gerisinde kaldığını söyler. Uşaklıgil'e göre hece vezninin kolay olmasına karşılık bugüne kadar verilen hiçbir örnek, musiki bakımından kendisini tatmin etmemiştir. Dolayısıyla heceyi sanatın ve sanatkârın ihtiyaçlarına cevap vermekten uzak görür (Ünaydın, 1985: 63-68).

2.2.Genç Kalemler

II. Meşrutiyet dönemi fikir ve sanat hayatının önemli bir parçası olan Genç Kalemler mecmuasının yazı kadrosunun hem dil, vezin hem de konu bakımından tamamen millî ve memleketçi bir edebiyatın yanında oldukları tartışılmaz bir gerçektir. Derginin yazı kadrosunun önemli isimlerinden olan Ali Canip Yöntem, 1908'den itibaren Genç Kalemler ve Türk Yurdu'nda millî bir edebiyat meselesine değinir. İlk yazılarında devrin edebiyatını tenkit eder ve yeni bir edebiyata duyulan ihtiyacı anlatır. Bu yazılarda yeni bir edebiyatın sınırlarının nasıl olacağı konusunda net bir tavır takınmaz. Ancak 1913'ten itibaren fikirlerinin daha sistematik olduğu görülür. Özellikle Türk Yurdu'ndaki yazılarında yeni bir edebiyatın amacının ne olduğunu net bir şekilde ortaya koyar. "Millî Lisan ve Millî Edebiyat" adlı makalede edebiyat ve toplum ilişkisinden bahseder. Burada yeni edebiyatın açıkça tarifini yapmaz,

ancak ne demek istediğini örneklerle açıklamaya çalışır. Şekilden çok içerik üzerinde durur. Mehmet Emin'in şiirlerindeki Türkçeyi millî edebiyat için gerekli lâkin yetersiz görür. Çünkü şekil ve dilin yanı sıra içeriğin de millî olması elzemdir. Bu da yeterli değildir. Üretilen eserlerin sanat bakımından da belli bir seviyeyi yakalaması gereklidir (Ercilasun, 2013: 120-121).

Ali Canip'in söz konusu yazıları etrafında oluşan polemiklere cevaplar verilir. Ona göre bizim bir millî edebiyatımız yoktur ve olması bir ihtiyaçtır. Bu minval üzere Millî Edebiyat'ı ulusal temeller üzerine kurar. Yazara göre lisan kavmî olunca edebiyatın da kavmî olması gerekir. Millî lisan ve Millî edebiyat oluşturma arzuları "kuru istek" değil, gerekliliktir. Bu doğrultuda Yakup Kadri, Refik Halit ve Halide Edip'in eserleri hem muhteva hem de dil açısından millîdir. Bir edebiyatın millî olabilmesi için kahramanlarının içimizde yaşaması ve edebi eserlerin bizi anlatması gerekir. Türkler uzak geçmişlerinde Arapları ve Farsları taklit ettikleri için edebiyat millî olamamıştır. Arapça düşünüp Farsça hissetmişlerdir. Yazar, Millî Edebiyat'ı şu esaslara dayandırır:

1. Edebiyat üst tabakadır. Alt tabakası dildir. Edebiyat lisanın değişim ve tekâmülüne göre boyut kazanmak zorunda.
2. Fert için taklit döneminden sonra kendi karakterini oluşturma devresi varsa, millet için de taklit devresinden sonra yaratıcılık dönemi vardır.
3. Eski edebiyat Fars edebiyatını, Servet-i Fünûncular ise Fransızları körü körüne taklit ettiler. Bir an önce millî edebiyata geçilmesi gerekir (Çelik, 1995:128).

Türkçülüğün ve Millî Edebiyat hareketinin önemli isimlerinden biri olan Ziya Gökalp, Sevet-i Fünûn ve Fecr-i Âtîcilerin Yeni Lisan anlayışına dair eleştirilerine Türkçülüğün Esasları adlı eserinde cevap verir. Diğer Genç Kalemçiler gibi Gökalp da millî bir edebiyatın gerekliliğini savunur.

Gökalp, öncelikle vezin meselesi üzerinde durur. Taklit yoluyla edebiyatımıza giren aruz vezninin millî şairler tarafından kovulduğunu söyler. Gökalp Türk Ocakları'nın millî bir kültürün yerleşmesindeki görevlerini de sıralar. Şaire göre Türk Ocağı sahneleri meddahlara taklit yaptırmalı, saz şairlerine destanlar söyletmeli, koşmalar ve maniler okutarak Millî Edebiyat'ı canlı bir şekilde halka göstermelidir. Dede Korkut, Yunus Emre, Kaygusuz Abdal, Dertli, Karacaoğlan, Âşık Ömer gibi halk şairlerine ve Nasreddin Hoca, İncili Çavuş, Bekrî Mustafa gibi halk tiplerine özel geceler ayırarak bunların hatıralarını devam ettirmeğe çalışmalıdır. Sözlü gelenekleri, somut olmayan kültürel birikimimizi toplayıp halk kütüphaneleri oluşturmalıdır.

Millî Edebiyat'ı kültürü millîleştirmek olarak kabul eden Gökalp'ın dile dair görüşleri diğer Millî Edebiyatçılarıinkiyle birebir örtüşür. Bu bağlamda Klasik edebiyatı ve sonraki dönemleri dil anlayışlarından dolayı eleştirir. Şaire göre Türkçe, Arapça ve Farsça'nın tesiriyle "Arapça ve Acemce" terkiplerle dolmuştu. "Acem zevki", şairlerin millî zevklerini tamamen alıp götürmüştü. Bundan dolayı da Halk edebiyatıyla hiç meşgul olmuyorlardı. Dolayısıyla halk yığınlarında az çok bulunan millî zevkten, yerli olandan yararlanamıyorlardı. Öyleyse bize ait olan Halk edebiyatına yönelmeliyiz. Halk edebiyatı avam denilen geniş halk kitlelerinin elinden alınıp yeni ve millî tarz olan anlayış üzerine yeniden şekillenmelidir. Zevk eskiden nasıl Acem idiyse, Tanzimat ile birlikte bu sefer Fransız oldu. Dolayısıyla dil ve vezin eski yapay şeklini sürdürmeye devam etti. Ancak her şeye rağmen, Tanzimat'la başlayan süreç Millî Edebiyat'a doğru atılmış bir adım olarak kabul edilebilir (Ünaydın, 1985:190-193).

Türkçülüğü Millî Edebiyat'ın düşünsel temeli olarak kabul eden ve söz konusu düşüncenin fikirsel temellerini kuran Gökalp'a göre edebiyatın millî olabilmesi için bir taraftan halk edebiyatı diğer taraftan Batı edebiyatından yararlanılması zaruridir. Sanatkârlar hem halkın güzel eserlerini hem de batının şaheserlerini model almalıdır. Bu iki çıraklık devresini geçirmeden ne millî olunur ne de tekâmül gerçekleşebilir. Kısacası edebiyatın millî olabilmesi için bir taraftan halka doğru diğer taraftan Batı'ya doğru gitmek mecburiyeti vardır (Gökalp, 1996:141-146).

Gökalp'ın vezin ve dil konusundaki görüşlerini, vazgeçilmez ilkelerini "Sanat" (Gökalp, 1917) şiirindeki şu mısralar da özetler:

Aruz sizin olsun, hece bizimdir,
Halkın söylediği Türkçe bizimdir:
Leyl sizin, şeb sizin gece bizimdir,
Değildir bir mana üç ada muhtaç.

Genç Kalemler'in en etkin üyesi olarak kabul edilen Ömer Seyfettin, Genç Kalemler mecmuasında yayımlanan yazılarıyla Millî Edebiyat'ın oluşumuna destek verir. "Yeni Lisan" makaleleri aracılığıyla dile dair verdiği mücadelenin yanı sıra edebiyatın çeşitli meselelerine dair bir çok yazı kaleme alır. Bu tür yazılarında edebiyata millî bir yön verme arzusu görülür. Hatta bu arzusundan dolayı 16 Mart 1914'te Türk Bilgi Derneği'nin Türkçülük Şubesi kâtipliğine seçilir. Aynı zamanda Türklüğü ve Millî Edebiyat'ı teşvik ve gençleri gayretlendirme konusunda bir rapor hazırlamakla görevlendirilir. Hatta hazırladığı rapor nedeniyle karşıt fikirli sanatkârlarla bir çok polemige girer. (Polat, 1998: 48-58)

Ömer Seyfettin, gençlere hitap ettiği başka yazılarında da, gelişmenin ve yükselmenin ilim, sanat ve edebiyattaki tekâmüle bağlı olduğunu ifade eder ve hemen arkasından millî bir dil ve edebiyatın önemine değinir:

"Muzafferiyet, intizam ve terakkinindir. Terakki ise ilmin, fennin, edebiyatın hepimiz arasında intişarına bağlıdır. Bunları neşir için evvela lazım olan millî ve umumi bir lisandır. Millî ve tabii bir lisan olmazsa ilim, fen, edebiyat yine bugünkü bir muamma hâlinde kalacaktır. Dünkülerin lisanını terk edelim. Esaslarıyla kaideleriyle yaşanılacak olan konuşulan Türkçemizi yazalım. Ey gençler; hepiniz yeni lisanı ihya ve icada çalışınız" (Alangu, 1968:170).

Halk kültürünün egemen olduğu bir çevrede yetişen, Millî Edebiyat hareketini başlatan şairlerden biri olarak kabul edilen Mehmet Emin Yurdakul (1869-1944) 'un dilde sadeleşme çabaları önceki yüzyılın sonlarında başlar. Şair, 93 Harbi (1897-98 Türk-Yunan Savaşı) sürecinde hece vezniyle kaleme aldığı şiirlerini Selanik'te yayımlanmakta olan Asır gazetesinin yanı sıra Servet-i Fünun ve Ma'lûmat dergilerinde neşreder. Büyük ilgi görmesi üzerine dokuzunu Türkçe Şiirler adıyla kitaplaştırır. Bunları Rıza Tevfik'in de içinde olduğu, Recaizade, Abdülhak Hâmid gibi devrin tanınmış sanatkârlarına gönderir. Söz konusu şairler beğenilerini ve kısaca fikirlerini belirtirler. Rıza Tevfik takdir ettiğini ifade etmekle kalmaz, neden takdir ettiğini de uzun uzadıya anlatır. Mehmet Emin'in şiirlerinin Türk şiirinin parlak geleceğini müjdelediğini belirtir (Uçman, 1997:12-13).

Mehmet Emin, Millî Edebiyat'ın sanatsal işleyişinin tamamen yanındadır. Yeni Lisan hareketinin dil politikasını benimser. Şaire göre Millî Edebiyat denilince ilk olarak dil, vezin ve içerik akla gelmeli. Mademki bütün dünya dilleri anlamak ve anlaşılacak için birer vasıta, Türkçenin de bu amaç

dahilinde halk tarafından algılanması gerekir. Halkın anlamadığı ve Türkçenin yapısına uygun olmayan kural ve kelimelerin atılması son derece doğru bir karar olacaktır. Türkçeye ait olmayan Arapça ve Farsça terkiplerin atılmasıyla Türkçe hürriyetini kazanacaktır.

Şair vezin konusunda da millî edebiyatçılarla aynı görüştedir. Ziya Gökalp gibi düşünür. "Aruz Arab'ın, hece bizimdir" der. Hatta bu sadeleştirilmiş ve temizlenmiş dille kaleme alınacak şiirlerin aruzla yazılmasının imkânsızlığını savunur.

"Şimdi bu arınmış temizlenmiş dille yazılacak şiirlerin normal vezninin Arap vezni, yani aruz olmadığı olamayacağı için, kendi veznimizi kullanmamız gerekiyordu. Kendi millî, yani hece veznimiz ise dervişlerin ilahilerinde, nefeslerinde, âşıkların koşmalarında, destanlarında ve halkın türkülerinde vardı" (Ünaydın, 1985:144).

Yurdakul, kısacası, dilde sadeleşmeye, ölçüde heceye, konuda yerli olana taraftır. Şaire göre konular memleketin hayatına dair; hisler, terennümler yerli; halkın ruhu ile sazı bir olmalıdır. Halk dili ve millî vezinlerle halkın efsanelerle süslenmiş tarihi, kahramanlık ruhu yaşatılmalıdır. Son asırlarda yıkılan memleketin ıssız kalan coğrafyalarının kimsesiz çocuklarının hıçkırıkları, ümitleri, feryatları bu arındırılmış Türkçeyle yazılmış şiirlerde dile getirilmelidir (Ünaydın, 1985: 141-149).

Şair, Millî Edebiyat'ın gerek şekilce ve gerekse ruhça nasıl olması gerektiğini şöyle bir hikâye ile anlatır:

"..... Bu ocağın önünde bir küçük çocuk, eline bir kitap almış, parmaklarını satırların üzerinde yürüterek heceleye heceleye okuyormuş. Bunun karşısında uzun saçlı, uzun sakallı Rus köylüleri, kucaklarında çocukları uyuyan Rus kadınları, can kulağıyla bu kızı dinliyorlar ve başlarını sallıyorlarmış. Şair diyor ki: Bu kitap halkın diliyle yazılmış, onun yurdunun güzelliklerini, büyüklerini, ecdadının efsanelerini, hâtıralarını, kalplerinin aşklarını, elemelerini, hayatlarının ümitlerini ve rüyalarını söylüyor. Bu kitabın, isterse hecelene hecelene bir kız çocuğu tarafından okunsun, kulübeler girmesi ve halkın karanlıkta kalmış ruhlarına bir ışık, heyecansız yüreklerine bir titreme vermesi, Rusya'nın istikbalinin ufuklarında büyük ve ilahi bir güneş doğacağını müjdeliyor..." (Tevetoğlu, 1998:106-107).

2.3. Beş Hececiler

Türkçenin sadeleşmesi noktasında önemli bir adım ve ciddi bir başlangıç olarak kabul edilen Yeni Lisan hareketine bağlanan Millî Edebiyat akımının Ali Canip Yöntem, Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin ve Mehmet Emin Yurdakul'dan sonraki en tipik sürdürücüleri, Hecenin Beş Şairi ya da Beş Hececiler isimleriyle de bilinen Enis Behiç Koryürek, Faruk Nafiz Çamlıbel, Orhan Seyfi Orhon, Yusuf Ziya Ortaç ve Halit Fahri Ozansoy'dur. Bunların bazıları millî bir edebiyatın yanında olduklarını ve gerekliliğini değişik vasıtalarla izah etmiş, bazıları ise sadece eserleri ve sanatsal tercihleriyle bunu ispat etmişlerdir. Bunların en belirgin özelliklerinden birisi önceleri aruzla yazmaları, ancak zamanla heceyi tercih etmeleridir. Heceye yönelişle birlikte şiirlerinde millî konular da ağırlık kazanmıştır.

Faruk Nafiz Çamlıbel, edebiyata dair düşüncesinin değişmesinden itibaren Ziya Gökalp'a yaklaşır. Bu tanışmadan itibaren Anadolu coğrafyası ve insanı, bunların estetiği eserlerine hâkim olur. "Han Duvarları" şairinin, yerli ve yabancı kaynaklar arasında mukayeseler yaptığı "Sanat" şiiri, sanatkârların ilk kaynağının bâkir Anadolu coğrafyası ve insanı olması düşüncesi etrafında kaleme alınmıştır.

(Enginün, 2001: 36-37) Bunun yanı sıra, 1923 yılında Ankara'dan Kayseri'ye yaptığı yolculuğun gözlemlerini aktaran "Han Duvarları"nın lirik anlatımı ve sade dili ile çerçeve metnin içerisindeki Maraşlı Şeyhoğlu'nun hikâyesi, şairin halk edebiyatı ile Millî Edebiyat'ı bir potada buluşturma amacını taşır. Şiirin arasına yerleştirdiği koşma, halkın ve halk edebiyatı geleneğinin sesidir. (Kaplan, 1992: 26-27)

Halid Fahri Ozansoy ise Millî Edebiyat'ı şu kısa cümle ile ifade eder: "Yazıda güzel Türkçe, nazımda hece vezni". Şaire göre inkılabın gerçek çocukları yüksek edebiyat, sanat ve ilimle beslenmelidir. Bunun için de her şeyden önce eski zevk ve anlayışın yıkılması ve kuru taklitçilikten kaçınılması gerekmektedir. Özellikle memlekette yüksek sanat eserlerine karşı ilginin uyandırılmasının çareleri aranmalıdır. (Özgül, 1986: 30-93)

Yusuf Ziya Ortaç da dil ve vezin meselelerine değinir. Arapça ve Farsça terkiplerin gereksizliğinden bahseder. Bunları süs olarak görür. Bunların yoğun kullanımının fikirsizlikten kaynaklandığını ifade eder. Yazar, aşağıdaki mısralarda görüleceği gibi edebiyatta bir inkılap yapma arzusundadır:

Ey şair, uğraşma kendi derdinle;
Milletin ağlayan kalbini dinle.

.....
.....

Ağlıyor vatanın, bu dertli nine,
Şiirinle teselli ver bu enîne!

Yusuf Ziya, Millî Edebiyat şairlerinden alınan ilham ile hece vezninin gizli kalmış şekillerine ulaştığını ifade eder ve Millî Edebiyat şairlerinin millete hizmet yolundaki çabalarına değinir. Şaire göre Türk esatirine ve Dede Korkut Hikâyeleri'nin hazinesine Millî Edebiyat şairlerinin izinden yürünerek ulaşılabilir (Ortaç, 1986: 20).

Görüldüğü gibi Türk edebiyatında 1914'ten itibaren Millî Edebiyat düşüncesi doğrultusunda şairler yazan hececi şairler aynı zamanda söz konusu hareketin uzantısı olarak da kabul edilebilir. Bunlar Millî edebiyat anlayışını etkin bir biçimde sürdürmüşlerdir.

2.4.Mehmet Âkif, Yahya Kemâl ve Diğerleri

Milli edebiyatın uzantıları içerisinde kabul edilebilecek diğer sanatçılar da her defasında sözleri veya eserleriyle Millî Edebiyat'a olan sempatilerini dile getirirler.

Hayatı ve fikirleri arasındaki uyum, ilkeli duruşu ve halkı eserinin merkezine alan tavrıyla dönemin sanatkârları arasında önemli bir yeri olan Mehmet Âkif, Millî Edebiyat ile ilgili suçlamalara, edebiyatın vatanı olması gerektiğine inandığını söyleyerek başlar. Şaire göre eserler "kaba saba" olsa da yerli olmalı. Hiçbir taraftan başka memleketlere ait bir mahsul olmamalıdır. Meramımızı da anlayabileceğimiz bir dil kullanılmalı. Hem üslup hem içerik noktasında bütün Osmanlılar merkeze alınmalıdır. Bundan dolayı mümkün olduğu kadar halka yönelik eserler meydana getireceğiz. Havas için yazı yazmak sersemliktir (Kabaklı, 1987:121).

Mehmet Âkif'in Türkçe karşısındaki tutumu Genç Kalemçilerden farklı değildir. Şaire göre eskiler gibi Arapça ve Farsça dillerine ya da yeniler gibi Almanca ve Fransızcaya tevessül eden yazılara karşı çıkılmalıdır. Milletin karakterine uymayan eserler çok sınırlı bir kesim arasında yaşar ve kısa sürede yok olur. Dolayısıyla dilin sadeleşmesi gerekir. Sade yazmak temel hedef olmalıdır.

Mehmet Âkif, dilde sadeleşmenin şart olduğunu savunurken abartılı sadeleşmeye, arkaik, ilkel Türkçeye dönüşe de karşıdır. Bu bağlamda devrin dile dair bir kısım çalışmalarına tepki gösterir. "Cenneti" beğenmeyip "uçmak", "cehennem"i beğenmeyip "tamu" kullanmanın doğru olmadığını ifade eder (Şengüler, 1992:411-412).

Sanat anlayışı dil mükemmelliği ve musikiye dayanan Yahya Kemal'in de Millî Edebiyat'a dair eleştirileri diğer sanatkarlar gibi daha çok dil ve içerikle ilgilidir. Cumhuriyet Devri'nin Divan şiiri geleneğini sürdüren şairler içerisinde önemli bir yeri olan, "Ok" şiiri hariç bütün şiirlerini aruzla yazan şair, günlük hayatta kullanılan Türkçenin yazılı edebiyata yansımadığından şikâyetçidir. "Acaba Türkler konuşurken kendilerinden, yazarken başkalarından mı bahsediyor," der.

Yerli sanatkarlardan çok Batıdakilerin edebiyatın gündemine alınmasından muzdarip olan Yahya Kemal'e göre, bizim gibi geniş bir memleketi olup da onu asla görmeyen, edebiyatta gözleri yabancı bir âleme dalmış ve yalnız o âlemden bahseden başka bir millet yoktur.

Şairin eleştirdiği bir diğer meslek gurubu gazetecilerdir. Ona göre gazetelerimiz de bu memleketten bahsetmezler. Süreli yayınlarımız da Batı basınının tercümesinden öteye geçmez. Bunu da iki nedene bağlar: Kopyacılık ve taklitçilik. Şair, Ziya Paşa'nın,

"Milliyeti nisyân ederek her işimizde
Efkâr-ı Frenk'e tebaiyyet yeni çıktı" (Yorulmaz, 1992: 119-122)

mısralarını hatırlatarak Sultan Abdulaziz devrinden beri dikkatlere sunulan bu gayrı milliliğin terk edilip halka yönelmek gerektiğini dile getirir (Beyatlı, 1990: 144).

Yahya Kemal de birçok sanatkar gibi Batı edebiyatına karşı değildir. Onun eleştirilerine hedef olan unsur yerli kültürün görmezden gelinmesidir. Şaire göre 1870'lerde Şark'tan çıkış zaruriydi ve bu çıkış iyi oldu. Bu vesileyle Avrupa kültürünün mektebine dâhil olduk. Ancak bu mektepten çıkamadık:

"Millî ihtiyacı hiç duymayan ve duyar yaradılıştan olmayan Alafranga Türklerle konuşmak bile faydasızdır. Çünkü onlar mektebi gaye telakki ediyorlar. Lâkin mektep vasıtaadır. Gaye bizim milliyetimizdir. ... İşte ihtiyacı duyan ve duyacak yaratılıştan olan Türklerin "mektepten memlekete" gelmeleri ve memleketi Türk edebiyatının çerçevesi hâline getirmeleri lâzım" (Beyatlı, 1990: 142-143).

Yahya Kemal'e göre millî bir edebiyat ve mektepten memlekete dönme isteği sadece milliyetçi sanatkarların arzusu değildir. Söz gelimi Avrupa'da mektepten memlekete dönmek sağdan sola bütün fikirlerin isteğidir. Bizde de böyle olmalıdır. Sol düşüncenin hâkim olduğu Rusya'da bile edebiyat çoğunlukla cemiyetle iç içedir (Beyatlı, 1990: 143).

Gündelik hayata dair şiirlerinin yanı sıra Anadolu coğrafyasının farklı köşelerinin güzelliklerini şiirlerinde terennüm eden, Türkçeyi kullanmadaki başarısıyla tanınan Halide Nusret Zorlutuna ve mensubu olduğu Şairler Derneği'ndeki arkadaşları Servet-i Fünûn dergisinde yayımladıkları takdim

yazılarında Genç Kalemler'in dil ve edebiyata dair fikirlerini savunurlar. Bunların temel ilkeleri "yazıda güzel Türkçe, nazımda hece vezni" şeklindedir (Gürel, 1988: 28-29).

Zorlutuna'ya göre, Millî Edebiyat hareketinin en önemli özelliği "lisan"a dair oluşudur. (Zorlutuna, 1978: 65-66) Dolayısıyla Şairler Derneği'nin diğer üyeleri ile birlikte temel isteklerinin hece vezni kullanmak ve kendi yapısı içerisinde Türkçeyi işlek bir dil hâline getirmek olduğunu belirtir. Bütün dünya dillerinde olduğu gibi, diğer dillerden kelime alınmasını kabul etmekle beraber, dil kaidelerinin alınmasını millîliğe aykırı bulurlar..

Millî Edebiyat kavramı ve edebiyatta millîlik üzerine düşünceleriyle bilinen bir diğer sanatçı Reşat Nuri Güntekin'dir. 1913'te Yeni Lisan ve Millî Edebiyat kavramları üzerine oluşan polemikler kapsamında yazarın Edebiyat-ı Umumiye Mecmuası'nda Millî Edebiyat'a dair üç makalesi yayımlanır. Romancı, söz konusu yazılarda genel olarak Millî Edebiyat ile Türk edebiyatını eşdeğer tutar. Bu bağlamda Türkçe ile yazılan bütün eserleri Millî Edebiyat içerisinde değerlendirilir. Yazara göre Millî Edebiyat aynı zamanda milliyetçi edebiyat olmalıdır. Konuşma dili ile yazı dili de ustalıkla birleştirilmelidir. Bu bağlamda yapılan polemiklerin eski yeni tartışmaları gibi eskilik yenilik mahiyeti taşımadığını, tamamen Millî Edebiyat'ın kavramsal çerçevesiyle alakalı olduğunu söyler (Tuncer, 1994: 523-528).

Cumhuriyet Dönemi Türk romanının en idealist yazarlarından Halide Edip Adıvar da diğer sanatkarlar gibi öncelikle dil üzerinde düşünür. Adıvar'a göre dil, geçmişten gelen bazı değerlerin, toplumsal ve bireysel kıymetlerin ifadesidir. Öyleyse, geçmişin değerlerini, millî malzemesini gelecek nesillere aktarabilmek ve yaşatmak için Türkçenin millî eserlerini çocuklarla buluşturmak gerekir. Yazar, Millî Edebiyat'ın gayesini de iki maddeyle ifade eder:

1. Dili Türkçeleştirmek ve vezni millîleştirmek.

2. Edebi eserlerin konularını millî hayattan almak ve özellikle Anadolu'yu tercih etmek (Enginün, 1989: 245).

Halide Edip, Mehmet Emin Yurdakul'u konu seçimi, dil ve zihniyet bakımından en yeni ve önemli bir şair olarak kabul eder. Buna bağlı olarak yeni ve millî şairlere eleştiride bulunmaktan da geri durmaz. Genç şairler kalıplaşmış şekil kaygısı çemberinden kurtulmamakla suçlar. Yeni şiirin bu dar çemberden kurtulmakla mümkün olabileceğini söyler (Ünaydın, 1985:164).

Fecr-i Âtî gurubu içerisinde şair ve eleştirmen olarak yer alan Hamdullah Suphi Tanrıöver, edebiyatçı kimliğini Millî Edebiyat içerisinde bulur. Böylece Türkçülük düşüncesinin de önemli isimlerinden biri olur. (Tevetoğlu, 1986) Tanrıöver'in de Millî Edebiyat'a dair görüşleri dönemin diğer sanatçılarıinkiyle paraleldir. Şaire göre Türk edebiyatı yeni bir iklime yönelmiştir. Bu bağlamda Türk halkının ruhuna ait olan gerçekler, yeni ve millî olan edebiyatta gittikçe daha çok yer edinecektir. Önceki edebiyatlar gerçeklerden uzak olduğu için samimiyetsiz ve kusurludur. Sanatçı, Leh ve Rus edebiyatlarına işaret eder. Ona göre Rus ve Leh edebiyatlarındaki sadelik ve içtenlik bu yeni genç şairlerin sayesinde edebiyatımızda da var olacaktır. Yeni ve millî edebiyat denilen yeni tarz edebiyat hevesli genç şairlerle daha da gelişecektir.

Hamdullah Suphi, özellikle Mehmet Emin Yurdakul başta olmak üzere, devrin genç şairlerinin Millî Edebiyata olan katkılarını da över. Mehmet Emin Yurdakul'u, Türkçülüğü kendi ruhu için bir taç hâline getirmiş, bir fikre dürüstçe bağlılık göstermenin en asil örneği olarak kabul eder. Millî Edebiyat

tarafarlığından dolayı Mehmet Emin'e yapılan eleştiriler karşısında da durur. Öldükleri vakit "iki kaba ve çirkin azı dişi"nden başka bir şey bırakmayacak olanların onu anlamamalarını da son derece doğal bulur. Rıza Tevfik'i de şiirlerindeki sadeliğın yanı sıra mısralarına sinen memleket havasından dolayı beğenir. Ayrıca Mehmet Emin'in sanatına benzer sanat anlayışından dolayı Ziya Gökalp'ı; nesrindeki sadelik ve canlılıktan dolayı Halid'e Edib'i; sade, yerli ve masum bir romancılığın taraftarları olarak Yakup Kadri'yi; Refik Halit'i, Falih Rıfki'yı ve Ömer Seyfettin'i beğenir. Ancak dil konusunda en çok taktir ettiği sanatkâr Yahya Kemal'dir. Şairi "Türkçe'nin bütün kabasını çıkarmış bir sanatkâr" olarak değerlendirir (Ünaydın, 1985: 177-183).

Yazılarında Millî Kültür'ün her türlü kaynakla beslenmesi gerektiğini vurgulayan Mithat Cemal Kuntay, Ethem İzzet Benice, Aka Gündüz ve Ruşen Eşref de millî bir edebiyatın oluşturulması ve sanatkârların Anadolu'ya yönelmeleri gerekliliğini ifade ederler. Mithat Cemal, edebiyatta millîlik meselesine dair düşüncelerini şu mısralarla dile getirir:

Gökler çıkabildin, uçabildinse derindir;
Tarihini kendi yazabiliyorsan eserindir.

.....

San'at o benim yurdum, ırkım içindir;
Kutsî bir ışık olması âfâkım içindir (Göktürk, 1987: 40).

Bu sanatkârlar edebiyatta, sanatta yaşamın bütün safhalarında halka faydalı olmak gerektiği noktasında hemfikirdirler. Ruşen Eşref, memleketi gezmeli ve milleti tanımalı, der (Birinci, 1988: 116-117). Aka Gündüz de yeni nesil için içerikleri zararlı olan tercümelelerin yerini yerli ve millî eserlerin alması gerektiğini söyler (Doğan, 1989: 42). Ethem İzzet Benice millî mücadele yıllarında kendisiyle yapılan bir söyleşide, eski edebiyatın öldüğünü, Türk milletinin estetik zevkine hâkim olan bir tek edebiyatın Millî Edebiyat olduğunu söyler. Şaire göre edebiyat kitlenin heyecanıdır, cemiyetin estetik zevkidir (Es, 2010: 64-65).

Millî Edebiyat meselesi ile çok ilgilenen yazarlardan birisi de Ruşen Eşref Ünaydın'dır. Yazar, Diyorlar Ki adlı eserinde söyleşide bulunduğu hemen her sanatkâra Millî Edebiyat'a dair düşüncülerini sorar. Ünaydın da Millî Edebiyat cereyanını, ilk örnekleri çok öncelere dayanan, Mehmet Emin Yurdakul'la daha belirgin olan ve Genç Kalemler dergisi, Yeni Lisan hareketiyle olgunlaşan sanatsal bir düşünce olduğunu kabul eder. Ancak yazara göre hareketin asıl zemini II. Meşrutiyet'e dayanır. Memlekette Meşrutiyet ilan edilip milletin hakimiyeti esas alındıktan sonra edebiyatın hayatla yakından alakadar olması son derece gerekiyordu. Ayrıca azınlıkların içerisinde başlayan milliyetçilik hareketleri, Türklerin daha fazla bunun farkında olmamalarını, kavramamalarını imkânsız hâle getiriyordu. Bunun yanı sıra savaşlar ve benzeri millî felaketler Türk milliyetçiliğini ve buna bağlı olarak Millî bir edebiyat oluşturma sürecini hızlandırdı.

Görüldüğü gibi Millî Edebiyat şair ve yazarları Genç Kalemler ve Yeni Lisan hareketinin ileri sürdükleri düşüncelere, eserleri ve fikirleriyle destek olmuşlardır.

3. Edebiyatta Millîlik ve Millî Edebiyata Eleştiriler

Millî bir edebiyata karşı çıkan Cenab Şahabettin, M. Fuat Köprülü ve diğer sanatkarlar, genel olarak Eski edebiyatı ifade, dil ve vezin açısından üstün görürler. Bunların genel iddiası edebiyatta millîliğin zorlamayla olamayacağıdır. Ancak bunların bir kısmı zamanla Millî Edebiyat'ı kabul eder ya da bu minval üzere eserler kaleme alır.

Millî bir edebiyata ihtiyaç olduğu fikrine en sert muhalefet eden iki isim Cenab Şahabettin ve Mehmet Fuat Köprülü'dür. Cenab Şahabettin, Yeni Lisan ve Millî Edebiyat hareketine baştan sona kadar karşı çıkar. Şair, Millî Edebiyat'ı hem getirmek istedikleri edebi anlayış hem de dil ve ahenk açısından tenkit eder. Şaire göre Millî Edebiyat, "Genç Kalemler'in Selanik'ten salıverdiği balondur, zorlama ve yapmacık bir harekettir. Kısa ömürlüdür. Sadece propaganda mahiyetinde bir harekettir. Belki tecrübesiz ve yeteri kadar gelişmemiş gençleri bir müddetçik kendine çeker. Çünkü resmi mekteplerin programlarına zorla sokturuldu. Öğretmenler için bir terfi bir ilerleme çaresi oldu." (Ünaydın, 1985: 81-82).

Eski edebiyatı dil ve ifade noktasında üstün bulan sanatkâra göre edebî hareketler kendiliğinden doğar. Oysa Millî Edebiyat zorlamayla ortaya atılan ve edebi olmayan, taklitle dayalı bir harekettir. Bunu ortaya atanların gayesi sadece gürültü çıkarmaktır. Zira tamamen şekil zorlaması, yapmacık ve propagandadan ibarettir. Belki yeni ve hevesli gençleri bir müddet kendine çekecektir. Yeni edebi hareketin dil anlayışı da Türkçeyi fakirleştirecektir.

Cenab Şahabettin, Genç Kalemçileri Servet-i Fünuncularla karşılaştırır. Şair olarak tanıdığı ve beğendiği bir kaç kişi dışında, genel olarak bu edebiyat mensuplarının doğru düzgün manzumesinin dahi olmadığını iddia eder. Ancak bütün tenkitlerine rağmen edebi fikirlerin ve zevklerin değişebileceğine kendisi de kanaat getirir. Edebiyat ve sanata dair tartışmaları da edebi tekâmül ve zevkin gereği olarak görür.

Cenab Şahabettin'in millî ve yerli bir edebiyata muhalif olduğu, Ruşen Eşref'in yazılarından anlaşılmaktadır. Ancak Hikmet Feridun Es, Cenab Şahabettin ile yaptığı bir söyleşide şairin bir serzenişine yer verir. Şair, Ruşen Eşref'in yazdıklarının kesinlikle kendisiyle ilgili olmadığını, buna rağmen kendi ağzından çıkmış gibi yazdığını ifade eder. Ancak Cenab Şahabettin, kendisi hakkında aktarılan yanlış bilgilerin neler olduğunu açıklamaz (Es, 2010: 53).

Millî Edebiyat üzerine en çok görüş belirten yazarlardan birisi de Mehmet Fuat Köprülü'dür. Türk kültür, sanat ve siyaset alanında önemli isimlerden biri olan Köprülü, Yeni Lisan ve Millî Edebiyat etrafında iki ayrı dönemde biri olumlu diğeri olumsuz iki farklı görüş belirtir.

Köprülü, başlangıçta Yeni Lisan ve Millî Edebiyat hareketine muhaliftir. Bunun nedenlerini Fecr-i Âtî'ye mensup olmasında ve Servet-i Fünûn döneminin estetik anlayışını sürdürmesinde aramak gerekir. Köprülü 1910-1912 yılları arasında Servet-i Fünûn dergisinde kaleme aldığı "Edebiyat-ı Millîye" başlıklı ilk yazısında "millî edebiyat" kavramıyla neyin amaçlandığını, nasıl bir yol takip edildiğini anlamadığını, hatta Millî Edebiyat taraftarlarının da bunu anlamadığını, bu bağlamda Millî Edebiyat'ı boş bir gürültüden ibaret olduğunu söyler:

“Henüz fikirlerini îcad edemedikleri cihetle, Edebiyat-ı Millîye taraftarlarının bu terkip ile ne demek istediklerini, nasıl bir nokta-i nazar takip ettiklerini layıkıyla bilmiyorum. Yalnız görüyorum ki ortada, belki kendilerini taraftar addedenlerin bile mahiyetini tayin edemeyecekleri, duradur boş bir gürültü var” (Köprülü, 1327/1911: 3-7).

Köprülü, yazılarında Yeni Lisan mensuplarının dile yeni bir şey getirmediklerini söylerken, bazı yazılarında da bütün medeni milletlerin gerçek edebiyatlarının yüksek zümre edebiyatı olduğunu ifade eder ve Millî Edebiyatçıların söylemleriyle bizimle medeni milletler arasına set koymaya çalıştıklarını söyler. Köprülü bu dönemde heceye de şiddetle karşıdır. Hecenin aruzun yerini almasının imkânsız olduğunu söyler (Çelik, 1995: 83-93).

Yeni Lisan ve Millî Edebiyat hareketine şiddetle karşı çıkan yazar, 1913'ten sonra Yeni Lisan savunucuları arasına katılır. Bunun yanı sıra Millî Edebiyat ve dil konusunda ciddi çabaları olur. Muhalif tavrından tamamen vazgeçer. Hatta Millî Edebiyat hareketinin basite indirgenecek bir hareket olmadığını söyler ve toplumsal hayatın bütün katmanlarında olması gereken bir hareket olarak değerlendirir. Hece veznini de Türk şiirinin ruhuna en uygun vezin olarak görür. Böylelikle önceden şiddetle taraftarı olduğu aruz vezninden vazgeçip heceyi savunur (Karaburgu, 2011: 142-149).

Millî Edebiyat'ın geleceğinden ümitli olan Köprülü, bu konuda pek çok ilmî yazı kaleme alır. 1915 tarihli bir yazısında Millî Edebiyat ve millî dil konusunda kısa sürede gelinecek noktayı şu şekilde anlatır:

“Millî hayatın bu pek zaruri ve ani sadmesi neticesinde, bugün eski edebiyattan tamamen ayrılmış ve çok uzaklaşmış bulunuyoruz. Artık aruzun eski muayyen kalıpları yıkılmış, Fikret-Halit Ziya neslinin süslü ve yapmacıklı lisanı bırakılmış, Fransız edebiyatından alınan örnekler kıymetini kaybetmiştir. İtiraf edelim ki henüz sanatkârlık itibariyle onlar kadar zarif ve kıymetli eserler yazılmadı. Millî veznimiz henüz işlenmemiş haşin sesli bir alettir. Ona yeni hayatın musikisini nefhedecek nesilleri istikbalin fecirlerinden bekliyoruz. Sonra, lisanımız büyük bir sanatkârın, üstad bir nesir yazarının elinde yumuşamış değildir. Millî hikâyelerimizde, üslupçularımızda daha zaruri bir kabalık var. Biz bunların hepsini itiraf ediyoruz. Fakat ne beis var? Millî hayatın yaratıcı kuvveti edebiyat sahasında da âbideler kurmaya başlayacak, millî şairler millî mevzuları yaratırken, hece veznini en nefis bir musiki âleti gibi maharetle kullanacaklardır.” (Köprülü, 1990: 15).

Köprülü, başka yazılarında da ikinci Meşrutiyet'ten sonra edebiyatın hayat ile alakadar olması gerektiğini ifade eder. Tarihsel, kültürel ve siyasal şartların edebiyatın yönünü belirleyici rolü noktasında Cenab Şahabettin'le benzer ifadeler kullanır. Millî Edebiyat'ın sürecin doğal bir sonucu olduğunu savunur. Osmanlı Devleti içerisindeki diğer milletlerin milliyetçilik cereyanları ortaya çıktıktan sonra Türklerin daha fazla milliyet ve Millî Edebiyat'a yönelmeyi bekletmesi doğru olmazdı. Bunun yanı sıra Balkan savaşları da millete dair bir edebiyatın kurulmasını kaçınılmaz kılmıştır, der (Ünaydın, 1985: 215).

Köprülü'ye göre Millî Edebiyat cereyanı sadece vezin ve şekil meselesinden ibaret değildir. Toplumsal hayatın bütün katmanlarında, iktisatta, hukukta, ahlakta var olması gereken bir terkiptir ki, Millî Edebiyat ve millî vezin meselesi bu terkinin sadece küçük bir parçasıdır (Banarlı, ty: 1130).

Gazeteci, yazar ve münekkit Hüseyin Cahit, Genç Kalemçilerin özellikle hece veznine ve dilde sadeleşme çabalarına karşı çıkar. "Şiirde, aruz yerine hece veznini koymak istiyorlar. Bu hususta bir fikriniz var mı efendim?" sorusuna karşı; hece vezninden hiç zevk almadığını, ancak iyi bir şair çıkar da hece vezniyle iyi örnekler verdiği taktirde "belki" sevebileceğini söyler. Ancak bugünkü hâliyle hecenin çok çirkin ve okunamaz olduğunu belirterek, hecede zevk ve âhenk olmadığını iddia eder.

Hüseyin Cahit'in millî bir edebiyat oluşturma temayüllerine dair hem Servet-i Fünun hem de Cumhuriyet yıllarında kaleme aldığı pek çok yazısı vardır. Bu yazıların bir kısmı Servet-i Fünun edebiyatını savunmak adına Ahmet Rasim, Mehmet Celal ve Ali Kemal'in yazılarına cevap niteliğindeki polemik yazılarıdır. Ancak yazarın Cumhuriyet devrinde kaleme aldığı yazılarından ağdalı ve terkipli, Arapça ve Farsça kelimelerin yoğun olduğu bir dile karşı olduğu anlaşılır. Ancak sadeleşme adına dilin tamamen basitleştirilmesine taraftar olmadığını da söyleyebiliriz (Ünaydın, 1985: 93-95).

Ahmet Haşim'in de Yeni Lisan ve Millî Edebiyat düşüncesine karşı olumsuz düşünceleri olduğu ve menfi durduğu söylenebilir. Millîlik çabalarını gereksiz bulur. Millî şiirden anlamadığını ve hoşlanmadığını belirtir. Ona göre hece vezni Türk köylüsünün veznidir. Ortada Millî Edebiyatçı olduğunu söyleyen bir çok şair var. Ancak bir tek iyi şair yoktur. Asıl itibariyle şair millî bir edebiyat yaratmak isteyenlerin neyi kastettiklerini anlamadığını da söyler. Ancak her şeye rağmen "Ayaş'tan Ankara'ya dönerken bir gece, arabacının söylediği şarkıları belki bir Servetifünun edebiyatına tercih etmekte tereddüt etmem" der (Ünaydın, 1985: 259-261).

Rıza Tevfik Bölükbaşı, Millî bir edebiyat oluşturma gayretlerine itiyatla yaklaşır. Milli edebiyat zeminini yetersiz bulur. Sanatkâra göre yeni bir edebiyat oluşturma çabaları, memleketin geçirdiği değişimin, esas prensipleri belli olmayan inkılapların doğal sonucudur. Ancak "bu koca işi başarabilmek" için kuvvet ve zaman gibi bir takım vasıtalar olmalıdır. Azim ve yılmadan çalışma olmalıdır. Bu çalışmaların sonucunda bir dâhî doğmalıdır. Bölükbaşı bu "karanlık ortamda", öyle kendisinden söz ettirecek bir edebiyatın oluşmasının imkânsız olduğunu, bu işin heveslilerinin de çok genç olduklarını ifade eder. Bu hevesli gençlerin çalışmalarında da bir tutarsızlık görür:

"Meselâ dikkat ediyorum. Beyazıt'ta toplandıkları müddetçe Türkçülük Millî edebiyatın ölçüsü oluyor; Mehmet Emin Bey tahta çıkarılıyor. Sonra Büyüka'da toplandıkları vakit ise-o güzel adanın yaşayış tarzına, işveli şiveli zevkine uymak gereğinden midir, nedir-Nedim'i andıran, Nedîmi hatırlatan şiirler yeni edebiyatın incelik, güzellik örneği olmak üzere gösteriliyor. O vakit Yahya Kemal Bey kendi sultanlığını ilan ediyor; zavallı Emin Bey'i red ve inkâr ediyorlar." (Ünaydın, 1985: 132-133).

Rıza Tevfik, Millî Edebiyatçıların dil anlayışlarına da karşıdır. Türk dilinin gramer ve sentaksına kazandırdıkları ya da Türkçeye ne kazandırdıkları sorusuna, bunlar dili kendilerine göre değiştirme yoluna gittiler tarzında bir cevap verir. Yazara göre bunların oluşturmak istedikleri dil insanımızın estetik duygularına, güzelliğe hitap etmez. İstanbul hariç hiçbir yerde bunların zevkine yakınlık duyan olamaz. Nesir ve nazımda, vezinde yaptıkları ya da yapmak istedikleri tek şey "kanun dinlemez" bir serbestliği ortaya sürmekten ibarettir. Bütün bu şartlardan dolayı yeni bir edebiyatın kuruluşunu imkânsız bulur. Ancak bireysel olarak başarılı bulduğu şahıslar da vardır. Sözelimi Yakup Kadri'yi ince bir ruha sahip, Fazıl Ahmet'i zarif ve nüktedan, Yahya Kemal'i bizdeki Parnasların en mükemmeli, en zeki ve en çok hikâye yazan yazarı olarak beğenir.

Rıza Tevfik, Türk şiirinde kullanılan vezinlerden hangisinin daha ağır basacağı noktasında da her hâlükârda aruz vezninin daha kalıcı ve etkili olacağına inanır. Ancak hece vezniyle güzel şeyler yazılırsa, bunların Anadolu insanı tarafından rağbet göreceğini ifade eder.

Rıza Tevfik millîlik kavramının kullanımı noktasında da eleştirilerde bulunur. Ona göre edebiyatın geleceği ve millîliği "Osmanlı milleti"nin ve Osmanlı ruhunun her bakımdan kendini ifade edecek şekilde bir değer kazanmasıyla mümkündür. Herkes kendi zamanının diliyle eser verebilir. Bu bağlamda Divan edebiyatının dili de millîdir. Dolayısıyla edebi esere millîlik vasfını kazandıran unsur dilin sadeliği değil, sanatkârın kendisi ve toplumun duygularını anlatmadaki yeteneğidir. Şekilsel özelliklere bakıp da aruz vezni ile hece vezninden birisine millî demek doğru bir söylem olamaz (Ünaydın, 1985: 132-138).

İlk şiirlerini Rezaîde Mahmud Ekrem, Abdülhak Hamid, Tevfik Fikret ve Cenab Şahabettin'in etkisinde yazan Nigar Hanım(1862-1918), Millî edebiyat ve benzeri yeni sanatsal gelişmelere tamamıyla kapılarını kapatır. Klasik edebiyattan özellikle Fuzuli'yi iyi okuyan sanatkâr Divan edebiyatını Fars ve Arapların; devamını ise Batılıların malı olarak kabul eder. Ancak benim sevdiğim, anladığım edebiyat "Fuzuli'den Fikret'e kadar olan edebiyattır" diyerek bir çelişki içerisine girer. Terkipsiz ve parmak hesabı yazıları okuyamadığını, edebiyat zevkine hitap etmediğini, bugünkü edebiyattan tat alamadığını ve heceye karşı aruzun, terkipli söyleyişin korunması gerektiğini belirtir:

"Ben şiiri yalnız aruzla anlarım. Hece vezniyle olduktan sonra o zaman nesrin ne kabahati var diyorum. Terkiplerin de muhafaza edilmesi taraftarıyım. Yüksek tabakayı halk tabakasına indirmesinler, halkı yüksek tabakanın seviyesine çıkarsınlar. Yok eğer bunu yapamıyorlarsa halk tabakası için de bir edebiyat olsun; fakat yüksek tabakaninkine dokunmamak, ona sataşmamak şartıyla". (Ünaydın, 1985: 24)

Nigar Hanım'ın endişeleri aynı zamanda gündemde olan millî bir edebiyatın Türk edebiyatı adına bir gelişme olup olmayacağıdır.

"Edebiyatımız nereye gidecek? İlerliyor mu, yoksa geriliyor mu? Evet, evet bunun cevabı pek zor, deyiniz, sonra da birkaç sıfır koyunuz..." (Ünaydın, 1985: 25).

Görüldüğü üzere Nigar Hanım özellikle bazı endişelerinden dolayı millî ve yeni bir edebiyata karşı net bir tavır ortaya koymuştur. Her ne kadar yeni tarzı anlamadığını da itiraf etse de, genç sanatkârların yeni tarz denemelerini de beyhude bulur:

Sonuç

Millî Edebiyat ya da edebiyatın millîliği meselesi denilince, dilde sadeleşme, konularda yerlilik ve memleket, ölçüde vezin akla gelir. Klasik Türk edebiyatındaki bazı söylemler dışında dilde sadeleşme çabaları Tercüman-ı Ahvâl (1861) ile başlar. Ancak, Servet- Fünûn ve Fecr-i Âtî sanat anlayışlarıyla sekteye uğrar.

Sanatta yerli kaynaklara dönüş, edebiyatın millîliği ve hece-aruz etrafındaki tartışmalar ise 19. yüz yılın sonlarında başlar. Ancak asıl ve etkin polemiklerin başlangıcı Genç Kalemler mecmuası ve bu dergide yayımlanan Yeni Lisan makaleleridir. önceki poetik dönemlerin Abdülhak Hâmit, Halit Ziya gibi sanatçıların yanı sıra Genç Kalemçiler, Beş Hececiler, Mehmet Âkif ve Yahya Kemal başta olmak

üzere dönemin bir çok şair ve yazarı edebiyatta milli kaynaklara yönelmeyi, heceyi aruza tercih etmeyi olumlu bulurlar.

Edebiyatta millîlik anlayışına ilk eleştiriler bir kısım Servet-i Fünûn ve Fecr-i Âtî sanatçılarlarından gelir. Bunlar, millî bir edebiyat düşüncesi ve dilde sadeleşmenin edebiyatı ayaklar altına alacağını savunurlar. Söz gelimi Cenap Şahabeddin, Köprülüzade Mehmet Fuat, Rıza Tevfik ve Nigar Hanım başta olmak üzere bir çok sanatçâr yeni dil anlayışının edebiyat dili olmayıp ancak bilim dili olabileceği, asıl itibarıyla edebiyatın da millî olamayacağı, Genç Kalemler sanatçılarınca ortaya atılan Millî Edebiyat anlayışının “ırkî bir karakter taşıdığı”nı ifade etmişlerdir. Özellikle Millî Edebiyat'ın milliyetçi bir esas üzerine kurulu olduğu için kabul edilemeyeceği, edebiyatın millî temeller üzerine kurulamayacağı eleştirileri ön planda tutulur. Ancak, yaklaşık bir yıl süren tartışmalardan sonra Fecr-i Âtî sanatçılarlarından Hamdullah Suphi ve Celal Sahir gibi bazı sanatçârlar dilde sadeleşme ve milli bir edebiyat yaratma hareketini kabul ettiklerini duyururlar. Ancak zaman zaman Aruz taraftarlığı ön planda olmuştur. Söz gelimi özellikle Servet-i Fünun ve Fecr-i Âtî'nin bazı sanatçıları millî bir edebiyatın yanında durmakla birlikte Aruz'u Hece'den daha ahenkli ve daha verimli bulmuşlardır. Ancak genel anlamda başlangıçta şiddetle muhalif olanların sonraki yıllarda, özellikle Millî Edebiyat'ın zihinlere yerleşmesiyle birlikte bu düşüncelerinden vazgeçtikleri ve Millî Edebiyat'ı her yönüyle kabullendiği, hatta savunduğu görülür. .

Kaynakça

- Alangu, Tahir (1968), Ömer Seyfettin, Ülkücü Bir Yazarın Romanı, May Yayınları, İstanbul.
- Banarlı, Nihat Sami(ty), Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, Ankara.
- Beyatlı, Yahya Kemal (1990), Edebiyata Dair, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul.
- Birinci, Necat (1988), Ruşen Eşref Ünaydın, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Çelik, Hüseyin (1995), Genç Kalemler Mecmuası Üzerine Bir Araştırma, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yayınları, Van.
- Dayanç, Muharrem (2012), “Millî Edebiyat Dönemi, Milliyetçi Edebiyat ve Millî Edebiyat Kavramı Üzerine Düşünceler”, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 13(1).
- Doğan, Abide (1989), Aka Gündüz, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Enginün, İnci (2001), Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Enginün, İnci (1989), Halide Edip Adivar, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Ercilasun, Bilge (2013), İkinci Meşrutiyet Devrinde Tenkit, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Es, Hikmet Feridun (2010), Bugün De Diyorlar ki, Ötüken Yayınları, İstanbul.
- Gökalp, Ziya (1986), Türkçülüğün Esasları, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- Göktürk, Halil İbrahim (1987), Mithat Cemal Kuntay, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Gürel, Zeki (1988), Halide Nusret Zorlutuna, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Kabaklı, Ahmet (1987), Mehmet Âkif Ersoy, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- Kahraman, Mehmet (1996), Divan Edebiyatı Üzerine Tartışmalar, Beyan Yayınları, İstanbul.

- Kaplan, Mehmet (1992), *Şiir Tahlilleri 2 (Cumhuriyet Devri Türk Şiiri)*, İstanbul.
- Karaburgu, Oğuzhan (2011), "M. Fuad Köprülü'nün Gözüyle Millî Edebiyat", 100. Yılında Yeni Lisan Hareketi ve Millî Edebiyat Çalıştayı Bildirileri, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Hasan Kolcu (2007), *Hece-Aruz Tartışmaları*, Akçağ Yayınları, İstanbul.
- Köprülü, Mehmet Fuat (1911), "Edebiyat-ı Millîye", *Servet-i Fünûn*, c.41, nr.1041.
- Köprülü, Orhan Fuat (1990), *Köprülüden Seçmeler*, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- Öksüz, Yusuf Ziya (1995), *Türkçenin Sadeleşme Tarihi*, Genç Kalemler ve Yeni Lisan Hareketi, Ankara.
- Önal, Mehmet (1986), *Yusuf Ziya Ortaç, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları*, Ankara.
- Özgül, Metin Kayahan (1986), *Halit Fahri Ozansoy, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları*, Ankara.
- Polat, Nazım Hikmet (1998), *Külliyatına Girmemiş Yazılarıyla Ömer Seyfettin*, Arma Yayınları, İstanbul.
- Şengüler, İsmail Hakkı (1992), *Mehmet Âkif Külliyyatı*, c.10, Mert Yayıncılık, İstanbul.
- Tevetoğlu, Fethi (1986), *Hamdullah Suphi Tanrıöver, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları*, Ankara.
- Tevetoğlu, Fethi (1998), *Mehmet Emin Yurdakul, Kültür Bakanlığı Yayınları*, Ankara.
- Tuncer, Hüseyin (1994), *Meşrutiyet Devri Türk Edebiyatı*, Akademi Kitabevi, İzmir.
- Uçman Abdullah (1997), *Türk Dilinin Sadeleşmesi ve Hece Vezni Üzerine Bir Münakaşa*, Kitabevi, İstanbul.
- Ünaydın, Ruşen Eşref (1985), *Diyorlar Ki*, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- Ziyâ Paşa (1992), *Tercî-i Bend, Terkîb-i Bend*, (Hazırlayan: Hüseyin Yorulmaz), Çıdam Yayınları, İstanbul.
- Zorlutuna, Ayşe Banu (1978), "75. Yılı Dolduran H.N. Zorlutuna ile Bir Mülakat", *Töre*, C.8, Ekim.